KAMMARRÄTTEN I JÖNKÖPING

DOM

Mål nr 456-18

2019-06-24
Meddelad i Jönköping

KLAGANDE
Social- och omsorgsnämnden i Linköpings kommun

MOTPART
[redacted]

Ombud: Tommy Andersson

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 26 januari 2018
i mål nr 5066-17, se bilaga A

SAKEN
Ledsagarservice enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2203	Slottsgatan 5	036-15 68 00 (vx)	036-16 19 68	måndag – fredag
550 02 Jönköping		**E-post**: kammarrattenijonkoping@dom.se		08:00–16:00
		www.kammarrattenijonkoping.domstol.se		

YRKANDEN M.M.

Social- och omsorgsnämnden i Linköpings kommun yrkar att förvaltningsrättens dom ska upphävas och att nämndens beslut den 12 juni 2017 ska fastställas. Nämnden anför i huvudsak följande. [redacted] är beviljad bostad med särskild service enligt 9 § 9 LSS. Det personliga stödet hon är i behov av bör normalt tillgodoses inom ramen för boendet. I boendets åtagande ligger att de boende i samma utsträckning som andra människor ska ges möjlighet att delta i fritidsaktiviteter m.m. och boendets personal har möjlighet att följa med på aktiviteter. [redacted] önskan om att besöka Jehovas vittnen bör därför tillgodoses inom ramen för gruppbostadens verksamhet. Hon har inte behov av ledsagarservice då hon inte har sådana specifika individuella behov som inte kan tillgodoses genom det särskilda boendet. Hon är inte heller socialt isolerad utan får anses vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom redan beviljade insatser.

[redacted] motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom. Hon anför i huvudsak att ledsagarservicen är nödvändig för att hon ska vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor och aktivt kunna utöva sin religion.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

[redacted] tillhör personkretsen enligt 1 § 1 LSS och kan därmed ha rätt till insatser enligt lagen. Av 7 § LSS framgår att en person som tillhör lagens personkrets har rätt till insatser enligt 9 § samma lag om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Det är alltså inte tillräckligt att behovet kan tillgodoses på annat sätt utan det måste faktiskt tillgodoses. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Nämnden har inte ifrågasatt att det är av stor vikt för [redacted] att få delta i mötena hos Jehovas vittnen för att hon ska kunna utöva sin tro. Enligt kammarrättens mening måste hon ges möjlighet att utöva sin tro för att hon ska vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor.

Ledsagarservice är en av insatserna enligt LSS, se 9 § 3 nämnda lag. Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet HFD 2011 ref. 8 ansett att övervägande skäl talar för att lagstiftarens avsikt har varit att insatsen ledsagarservice tar sikte på en tämligen begränsad insats, avsedd att ge funktionshindrade som inte uppfyller förutsättningarna för personlig assistans ökade möjligheter att genomföra enklare aktiviteter och bryta social isolering.

[redacted] är beviljad bostad med särskild service enligt 9 § 9 LSS i form av gruppbostad. I en gruppbostad ska normalt finnas behövlig fast kollektiv bemanning som i huvudsak ska täcka de boendes hela stödbehov, inklusive behov av ledsagning. Boende i en gruppbostad är dock inte hinder för att en person också kan erbjudas ledsagarservice om det behövs för att tillgodose dennes individuella behov. Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet RÅ 1995 ref. 47 uttalat bl.a. att det särskilt för aktiviteter utanför gruppboendet kan finnas ett behov av ledsagarservice som svårligen kan tillgodoses av den personal som behövs för den dagliga verksamheten i anslutning till ett gruppboende. Antalet gruppboende och deras varierande individuella behov, den fasta bemanningens storlek och tjänstgöringstider och andra sådana förhållanden ansågs vara faktorer som måste beaktas i detta sammanhang.

Verksamhetschefen för [redacted] gruppbostad har i e-post till handläggare vid nämnden uppgett att boendet inte kommer att verkställa ledsagning till Jehovas vittnen. Såvitt framgår av utredningen beror detta på dels att personalen finner det problematiskt då det bl.a. ska finnas en klädkod och man ska hjälpa [redacted] med att viska svar på frågor hon kan få, dels att boendet inte anser det rimligt att lägga så mycket tid

till riktade aktiviteter för henne. Gruppbostaden följer nämligen med henne på bowling en gång i veckan vilket tar cirka två timmar. Nämnden har varit i kontakt med Jehovas vittnen som uppgett att klädkoden inte är obligatorisk. Nämnden menar att ledsagning till Jehovas vittnen kan tillgodoses inom ramen för gruppbostadens verksamhet.

Enligt kammarrättens mening är ledsagarservice en lämplig insats för att tillgodose [redacted] aktuella behov. Utredningen ger inte stöd för något annat än att hennes behov inte tillgodoses inom ramen för gruppbostadens verksamhet eller på något annat sätt. Det har inte ifrågasatts att en lämplig ledsagare kan anlitas. Hon får därför anses ha rätt till insatsen ledsagarservice för att tillförsäkras goda levnadsvillkor avseende sitt behov av att utöva sin tro. Det har inte framkommit skäl att göra någon annan bedömning än förvaltningsrätten avseende insatsens omfattning. Nämndens överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsråden Bodil Stelzer (ordförande) och Göran Mattsson (referent) samt tf. kammarrättsassessorn Emelie Lavér har deltagit i avgörandet.

Föredragande: kammarrättsfiskalen Hanna Hansson

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I LINKÖPING

DOM
2018-01-26
Meddelad i Linköping

Mål nr
5066-17

KLAGANDE
[redacted]

Ombud: Tommy Andersson
Bygdegatan 362
583 31 Linköping

MOTPART
Socialnämnden i Linköpings kommun
Box 356
581 03 Linköping

ÖVERKLAGAT BESLUT
Socialnämnden i Linköpings kommuns beslut den 12 juni 2017

SAKEN
Ledsagarservice enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet delvis och förklarar att [redacted] är berättigad till ledsagarservice med omfattningen tre timmar per vecka.

Postadress Box 406 581 04 Linköping
Besöksadress Brigadgatan 3
Telefon 013-25 11 00
Telefax 013-25 11 40
E-post: forvaltningsrattenilinkoping@dom.se
www.forvaltningsrattenilinkoping.domstol.se
Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Linköpings kommun (socialnämnden) beslutade den 12 juni 2017 att ompröva [redacted] beslut om ledsagarservice med en omfattning av 6 timmar per vecka, bl.a. på så sätt att insatsen drogs in. Som skäl för beslutet angavs bl.a. följande. Beslutet om ledsagarservice medföljdes av omprövningsklausul med orden ”att beslutet gäller så länge behov föreligger och under förutsättning att inga större förändringar sker. Det innebär att beslutet kan komma att omprövas om förhållandena som ligger till grund för beslutet förändras”. När insatsen ledsagning beviljades fanns det behov av att avlösa och avlasta modern. Ledsagningen mötte tillsammans med tidigare avlösarservice det behovet. Behovet upphörde i och med [redacted] flytt till gruppbostad. Det åligger boendet att se till att hon har en meningsfull fritid.

[redacted] yrkar att hon ska beviljas ledsagarservice med fem timmar per vecka och anför bl.a. följande. Hon är döpt i Jehovas vittnen. Aktivt utövande av religionen ingår i deras troslära. [redacted] har därför ett stort behov av att utöva sin tro. Vid mötena är alla deltagare aktiva och får frågor. Hon blir mycket glad när hon får svara på frågor. Hon behöver dock ofta hjälp med svaren, något som ledsagaren hittills bistått med. Om hon är ensam på mötet blir hon osäker och kan inte svara. När detta hänt blir hon mycket besviken och kan få vredesutbrott direkt och flera dagar efteråt. Så länge hennes mamma orkade hjälpa till hade hon möjlighet att utöva sin religion. När hennes mamma inte längre kunde har kontaktpersonen och ledsagaren hjälpt henne med detta. På grund av flytt till gruppboende försvinner nu den möjligheten. Ett byte av boendeform påverkar dock inte hennes behov av att utöva sin religion. Eftersom boendet inte kan avsätta resurser för hennes behov av att utöva sitt viktigaste personliga behov, religionen, ankommer det på handläggaren att tillsätta resurser för det.

Socialnämnden vidhåller sitt beslut.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Av 1 § 1 LSS framgår bl.a. att lagen innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.

Av 7 § LSS framgår bl.a. följande. Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Enligt 9 § 3 LSS är ledsagarservice en av insatserna för särskilt stöd och särskild service.

Av förarbetena till LSS framgår att syftet med ledsagarservice är att underlätta för personer med omfattande funktionshinder att delta i samhällslivet och därmed att bryta den isolering som ofta blir följden av ett omfattande funktionshinder. Genom insatsen ska den enskilde ges möjlighet att t.ex. besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller i kulturlivet eller promenera. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven (prop. 1992/93:159 s. 74 och 178).

Högsta förvaltningsdomstolen har konstaterat att förarbetena till bestämmelsen om ledsagarservice är mycket knapphändiga och uttalat bl.a. följande. Vad som menas med att delta i fritidsaktiviteter anges inte. Andra exempel som nämns tar sikte på ganska vardagliga aktiviteter såsom besök hos vänner och promenader. Högsta förvaltningsdomstolen har bedömt att övervägande skäl talar för att lagstiftarens avsikt har varit att insatsen ledsagarservice tar sikte på en tämligen begränsad insats, avsedd att ge funktionshindrade som inte uppfyller förutsättningarna för personlig assistans ökade möjligheter att genomföra enklare aktiviteter och bryta social isolering (HFD 2011 ref 8).

Förvaltningsrättens bedömning

[redacted] tillhör personkretsen i 1 § LSS. Hon har därmed rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om hon behöver sådan hjälp i sin livsföring och om behovet inte tillgodoses på annat sätt. Genom insatserna ska goda levnadsvillkor tillförsäkras.

Frågan i målet är om [redacted] är berättigad till insatsen ledsagarservice.

Eftersom [redacted] bor i en bostad med särskild service är utgångspunkten att hennes behov av fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter tillgodoses genom boendet, eftersom sådana aktiviteter enligt 9 e § LSS ingår i bostad med särskild service. Det är dock möjligt att bevilja ytterligare insatser, om det konstateras att hon har behov av det (jfr RÅ 1995 ref. 47 och Kammarrätten i Göteborgs dom den 18 mars 2015 i mål nr 6837-14).

[redacted] har sedan länge ett starkt intresse av att närvara vid religiösa sammankomster inom Jehovas vittnen. Hon har tidigare besökt möteslokalen tillsammans med sin mamma. Efter att mamman på grund av

stigande ålder inte längre orkade har besöken skett med hjälp av kontaktperson och ledsagare. Personalen på [redacted] särskilda boende har uttryckligen uppgett att de inte kommer att följa med henne på dessa sammankomster, men har erbjudit sig att följa med henne på andra aktiviteter såsom bowling och promenader. Mot bakgrund av vad som framkommit gällande [redacted] starka religiösa anknytning och intresse av att delta i sammankomsterna får det anses utrett att hennes individuella behov inte tillgodoses i tillräcklig utsträckning genom det särskilda boendet och den dagliga verksamheten. [redacted] behöver därför insatsen ledsagarservice för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Förvaltningsrätten finner dock att en omfattning av tre timmar per vecka får anses skälig. Överklagandet ska därför bifallas delvis på så sätt att [redacted] förklaras berättigad till ledsagarservice med omfattningen tre timmar per vecka.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1D).

Kristina H Samuelsson
Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Dag Bergentoft, Christina Blomqvist och Maud Eriksson deltagit. Föredragande har varit Julia Hansson.

SVERIGES DOMSTOLAR

Bilaga

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

DV 3109/1D • 2013-06 • Producerat av Domstolsverket

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.